

Sagorijevanje u roditeljskoj ulozi – validacija hrvatske verzije Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu

Ivana Macuka¹, Ana Šimunić¹ i Ina Reić Ercegovac²

¹ Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska

² Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Splitu, Odsjek za psihologiju, Split, Hrvatska

---

Sažetak

Roditeljska je uloga jedna od najzahtjevnijih životnih uloga koja istovremeno može biti vrlo ispunjavajuća, ali i vrlo zahtjevna i stresna. U posljednje se vrijeme bilježi velik interes za proučavanje sagorijevanja u roditeljstvu koje karakterizira silna iscrpljenost povezana s roditeljskom ulogom, emocionalno udaljavanje od djece i osjećaj neučinkovitosti u roditeljskoj ulozi te sumnja u sposobnost da se bude dobar roditelj. U ovome su radu prikazane validacija i metrijske karakteristike hrvatskoga prijevoda Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu (engl. *Parental Burnout Assessment*, PBA) autorice I. Roskam i suradnica (2018) koji sadrži četiri supskale (iscrpljenost u roditeljskoj ulozi, suprotnost s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja, zasićenost roditeljskom ulogom te emocionalno udaljavanje od djece). Hrvatska verzija Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu pokazala je zadovoljavajuće metrijske karakteristike utvrđene na uzorku od 1025 roditelja (90 % majki) prosječne dobi 40 godina. Rezultati konfirmatorne faktorske analize potvrdili su pretpostavljenu teorijsku četverofaktorsku strukturu upitnika, a ujedno se faktori grupiraju u jedan faktor višega reda sagorijevanja u roditeljskoj ulozi. U prilog valjanosti upitnika govore i značajne očekivane korelacije između roditeljskih samoprocjena sagorijevanja u roditeljstvu i sklonosti perfekcionizmu u roditeljstvu te zanemarivanju djece i nasilju prema njima. Unutarnja konzistencija za ukupnu mjeru sagorijevanja u roditeljstvu iznosi visokih .98, a za supskale od .87 do .96.

Ključne riječi: roditeljstvo, sagorijevanje u roditeljstvu, perfekcionizam roditelja, zanemarivanje, nasilje, validacija upitnika

---

Uvod

Za mnoge je roditelje roditeljska uloga izvor zadovoljstva i iskustvo koje pridonosi osjećaju smisla života (Nelson i sur., 2013), međutim, za neke je i izrazito zahtjevna i stresna uloga (Abidin, 1992; Hansen, 2012; McQuillan i sur., 2019) koja može dovesti do sagorijevanja (Mikolajczak i sur., 2019). Posljednjih su godina

---

✉ Ivana Macuka, Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru, Obala kralja Petra Krešimira IV, br. 2, 23000 Zadar. E-adresa: imorand@unizd.hr

Ovaj je rad nastao u okviru institucionalnoga znanstvenog projekta *Roditeljstvo danas: iskustva i izazovi* koji financira Sveučilište u Zadru (IP.01.2021.10).

zabilježene promjene u doživljaju roditeljstva te su roditelji danas više zabrinuti za uspjeh u roditeljskoj ulozi (Nelson, 2010), a neki su čak preokupirani težnjom da budu savršeni roditelji (Furutani i sur., 2020). Stoga danas u novijim istraživanjima roditeljstva bilježimo konstrukte tzv. roditeljskoga perfekcionizma (Kawamoto i Furutani, 2018; Kawamoto i sur., 2018; Sorkilla i Aunola, 2020), ali i sagorijevanja u roditeljskoj ulozi koje je tek nedavno priznato kao nezavisan psihološki fenomen (Roskam i sur., 2017, 2018, 2021).

Sagorijevanje roditelja specifičan je sindrom koji nastaje uslijed trajne izloženosti kroničnomu roditeljskom stresu (Mikolajczak i Roskam, 2018). S obzirom na to da se od samoga rođenja djeteta roditelji suočavaju sa širokim rasponom svakodnevnih obveza (npr. briga o prehrani, domaćim zadaćama, slobodnim aktivnostima), akutnih stresora (npr. ispadi bijesa, sukobi braće i sestara), pa čak i kroničnih stresora (npr. problemi u ponašanju i zdravstveni problemi djece), neki roditelji (uslijed pojačanih roditeljskih zahtjeva) mogu iskusiti i osjećaje sagorijevanja u roditeljskoj ulozi (Mikolajczak i Roskam, 2018). Sagorijevanje u roditeljskoj ulozi karakterizira silna iscrpljenost povezana s roditeljskom ulogom, emocionalno udaljavanje od djece i osjećaj neučinkovitosti u roditeljskoj ulozi te sumnja u sposobnost da se bude dobar roditelj (Mikolajczak, Raes i sur., 2018). Dok roditeljski stres i iskustva uznemirenosti koji proizlaze iz zahtjeva u roditeljstvu mogu biti uobičajena iskustva roditelja s vremena na vrijeme, sagorijevanje u roditeljstvu nastaje kada stres postane kroničan i nadvlada osjećaj roditelja da se može uspješno nositi s izazovima u roditeljstvu (Mikolajczak i Roskam, 2018). Sagorijevanje u roditeljskoj ulozi prvotno je istraživano kod roditelja djece s razvojnim i zdravstvenim poteškoćama (Lindstrom i sur., 2011), a tek se odnedavno ispituje u široj populaciji roditelja (Griffith, 2020; Mikolajczak i sur., 2020.; Roskam i sur., 2017; Sorkkila i Aunola, 2020) s obzirom na evidentne važne posljedice koje sagorijevanje roditelja može imati na mentalno zdravlje roditelja i prilagodbu u roditeljskoj ulozi, ali i obitelj u cjelini (Blanchard i Heeren, 2020; Brianda i sur., 2020; Mikolajczak i sur., 2018; 2019). Prevalencija sagorijevanja u roditeljskoj ulozi prema nekim inozemnim istraživanjima iznosi oko 2 % do 12 % (Roskam i sur., 2018), a nedavna studija o zastupljenosti sagorijevanja u roditeljstvu u 42 države (Roskam i sur., 2021) navodi da 5 % roditelja pati od sagorijevanja u roditeljstvu, čak i do 8 % u nekim zapadnim zemljama kao što su Belgija i Poljska.

S ciljem razumijevanja zbog čega su neki roditelji ranjivi u svojoj ulozi i skloniji mogućemu sagorijevanju u istraživanjima se razmatraju određene osobne i obiteljske determinante sagorijevanja, ali i potencijalne posljedice ili ishodi sagorijevanja koji se očituju u roditeljskome ponašanju prema djeci i mentalnome zdravlju roditelja. U etiologiji sagorijevanja u roditeljskoj ulozi razmatra se *teorija ravnoteže rizika i resursa* (engl. *The Balances Between Risks and Resources Theory*; Mikolajczak i Roskam, 2018) u kojoj su zahtjevi čimbenici rizika koji povećavaju razinu roditeljskoga stresa, a resursi zaštitni čimbenici koji pomažu u ublažavanju stresa. Kada postoji neravnoteža između zahtjeva i resursa, uz dulju izloženost zahtjevima,

može doći do sagorijevanja u roditeljskoj ulozi (Mikolajczak i Roskam, 2018). Općenito, istraživanja osobnih i obiteljskih odrednica sagorijevanja u roditeljskoj ulozi navode da najveći rizik postoji za roditelje koji žele biti savršeni roditelji (Kawamoto i sur., 2018), zatim za neurotične roditelje slabijih sposobnosti suočavanja sa stresom (Lebert-Charron i sur., 2018; Le Vigouroux i sur., 2017; Mikolajczak, Brianda i sur., 2018), za roditelje koji koriste neadekvatne odgojne stilove (Mikolajczak i sur., 2018) te za roditelje koji imaju djecu s poteškoćama (Gérain i Zech, 2018). Nadalje, osjećaj neučinkovitosti u roditeljskoj ulozi može potaknuti emocionalno udaljavanje roditelja od djece, i obrnuto, kao i iscrpljenost povezana s roditeljskom ulogom. S obzirom na to da osjećaji sagorijevanja posljedično utječu na odnose roditelja i djece (primjerice, kroz sukobe i otuđenje), mogu posljedično uključivati štetna roditeljska ponašanja poput zanemarivanja djece i nasilja prema njima (Mikolajczak i sur., 2018). Neka istraživanja kao posljedicu sagorijevanja u roditeljskoj ulozi navode narušeno mentalno zdravlje roditelja, preciznije, povećanu zastupljenost depresivnih simptoma i ovisničkih ponašanja te poremećaja spavanja i sukoba s partnerom (Kawamoto i sur., 2018; Mikolajczak, Brianda i sur., 2018, Van Bakel i sur., 2018). O posljedicama se sagorijevanja u roditeljskoj ulozi manje zna nego o njegovim uzročnicima, iako se u obiteljskome kontekstu mogu očekivati negativne posljedice sagorijevanja i za roditelje i za obitelj. Istraživanja koja istražuju ishode sagorijevanja u roditeljskoj ulozi još su u začetku, ali postojeća istraživanja dosljedno potvrđuju povezanost sagorijevanja roditelja sa štetnim roditeljskim ponašanjem (Hansotte i sur., 2020; Mikolajczak i sur., 2019).

Kako je već istaknuto, tek se u novije vrijeme bilježi interes za istraživanje sagorijevanja u roditeljstvu. Zsigurno je važno usmjeriti se na identificiranje i pojašnjavanje rizičnih faktora za sagorijevanje roditelja koji se mogu istaknuti u edukaciji i preventivnim programima namijenjenim roditeljima. Budući da sagorijevanje proizlazi iz trajne neravnoteže zahtjeva u odnosu na resurse, teoretski relevantni čimbenici rizika za sagorijevanje uključuju različite čimbenike koji su dio obiteljskoga konteksta, odnosno mikrosustava, te mogu povećati ili umanjiti zahtjeve u roditeljskoj ulozi. Autori koji se intenzivno bave tim područjem istraživanja navode da se različiti čimbenici mogu kategorizirati u pet kategorija: (1) sociodemografske varijable, (2) značajke djeteta, (3) stabilne osobine roditelja, (4) roditeljska vjerovanja i ponašanja te (5) funkcioniranje obitelji (Mikolajczak, Raes i sur., 2018). Primjerice, od sociodemografskih su čimbenika za sagorijevanje rizični spol (Lindström i sur., 2011; Roskam i sur., 2017), preciznije, majke su rizičnije jer su općenito više uključene u brigu i odgoj djece nego očevi, zatim roditelji koji imaju više djece i mlađu djecu, samohrani roditelji (jer se u takvim situacijama kućni poslovi i odgovornosti ne mogu dijeliti), roditelji koji imaju niske prihode ili financijske poteškoće, nezaposleni roditelji (koji nemaju drugi izvor preokupacije) (Roskam i sur., 2018; Sorkkila i Aunola, 2020) te roditelji koji imaju djecu s poteškoćama u razvoju (Gérain i Zech, 2018). Od faktora osobnosti roditelja značajnim se prediktorom sagorijevanja u roditeljstvu pokazao perfekcionizam u roditeljstvu definiran kao sklonost roditelja postavljanju iznimno visokih standarda

praćenih izrazitom samokritičnošću i pretjeranom motivacijom da se bude savršen roditelj (Snell i sur., 2005; Kawamoto i Furutani, 2018). Iako, primjerice, roditeljski perfekcionizam može imati i pozitivne ishode (u smislu povećane brige i uključenosti u odgoj djeteta), on znatno povećava stres roditelja, pa tako i mogućnost sagorijevanja (Kawamoto i sur., 2018; Furutani i sur., 2020; Sorkkila i Aunola, 2020). Dok su perfekcionistačke brige (koje se sastoje od negativnih reakcija na nesavršenost i zabrinutost zbog pogrešaka) pozitivan prediktor sagorijevanja u roditeljstvu, samoorijentirani perfekcionizam (koji uključuje iznimno visoko postavljene standarde kao roditelja te visoku motivaciju prema ostvarenju u ulozi savršenoga roditelja) može dovesti do pozitivnih ishoda, tj. biti poput intrinzične motivacije i težnje za boljim postignućem (Mills i Blankstein, 2000). U ovome se istraživanju usmjerilo na perfekcionizam roditelja kao čimbenik rizika za roditeljsko sagorijevanje, ali pritom su se ispitali odnosi različitih oblika perfekcionizma roditelja (perfekcionistačke brige i samoorijentirani perfekcionizam) i sagorijevanja u roditeljstvu s obzirom na različitu ulogu koju mogu imati u prilagodbi roditeljstvu.

Autorice I. Roskam, M. E. Brianda i M. Mikolajczak (2018) nedavno su razvile upitnik koji se pokazao valjanim i pouzdanim mjernim instrumentom za procjenu sagorijevanja u roditeljstvu (engl. *Parental Burnout Assessment*, PBA). Prvotno se u ovome području koristio upitnik trofaktorske strukture (engl. *Parental Burnout Inventory*, PBI) autorica I. Roskam i suradnica (2017) temeljen na upitniku sagorijevanja u poslu (engl. *Maslach Burnout Inventory*, MBI; Maslach i sur., 1997). Upitnik PBA naknadno je razvijen korištenjem intervju s roditeljima koji su iskusili sagorijevanje u roditeljskoj ulozi (Roskam i sur., 2018). Dvije dimenzije upitnika PBA (iscrpljenost roditeljskom ulogom i emocionalno udaljavanje od djece) dio su i prvoga upitnika PBI (Roskam i sur., 2017), a nove dvije dimenzije istaknute u upitniku PBA osjećaj su zasićenosti roditeljskom ulogom i suprotnost u osobnome doživljaju sebe kao roditelja.

Upitnik PBA (Roskam i sur., 2018) sadrži ukupno 23 tvrdnje kojima se procjenjuje razina sagorijevanja u roditeljstvu pomoću četiriju različitih dimenzija roditeljskoga sagorijevanja: (1) iscrpljenost roditelja (tj. osjećaji roditelja da roditeljstvo zahtijeva previše uključenosti, a uloga roditelja smatra se emocionalno iscrpljujućom); (2) suprotnost s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja (tj. osjećaji roditelja da više nisu tako dobri roditelji kao nekada te osjećaj srama povezan s roditeljstvom); (3) osjećaj zasićenosti roditeljskom ulogom (tj. osjećaji roditelja da više ne mogu uživati u druženju sa svojom djecom i da nisu sposobni podnijeti roditeljsku ulogu); i (4) emocionalno distanciranje od djece (tj. ograničavanje interakcija samo na instrumentalne aspekte roditeljstva i izbjegavanje emocionalnoga odnosa s djetetom). Prednost je toga upitnika slobodni pristup istraživačima i dobra psihometrijska svojstva te ispitivanje valjanosti i pouzdanosti upitnika PBA u 42 različite države svijeta (Roskam i sur., 2021). Dosadašnja istraživanja ukazuju na to da se konstrukt sagorijevanja u roditeljstvu može pouzdano izmjeriti kod roditelja (Roskam i sur., 2017, 2018), da se odnosi i na majke i na očeve

(Lindström i sur., 2011; Roskam i sur., 2017), a nekonzistentni podaci o prevalenciji sagorijevanja kod roditelja koji variraju ovisno o proučavanim roditeljima s različitim iskustvima ukazuju na potrebu za dodatnim istraživanjima u tome području.

Hrvatski prijevod i validacija Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu vrlo su važni da bi se potaknula daljnja istraživanja toga slabo istraženoga konstrukta u Hrvatskoj. Naime, nedostaci takvih istraživanja velikim su dijelom odraz nepostojanja mjernih instrumenata za procjenu navedenih specifičnih subjektivnih doživljaja i iskustava roditelja. Učinci roditeljskoga ponašanja mogu biti pojačani ili oslabljeni nekim osobnim značajkama roditelja (primjerice, perfekcionizmom), odnosno, moderirati efekte pozitivnih i negativnih posljedica roditeljskih iskustava na razvoj roditelja (sagorijevanje) i ponašanje roditelja (zanemarivanje djece i nasilje prema njima), a tumačenje i pojašnjavanje odnosa navedenih varijabli zahtijeva dodatna istraživanja. Specifičan je cilj ovoga istraživanja provesti validaciju hrvatskoga prijevoda Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu (engl. *Parental Burnout Assessment*, PBA; Roskam i sur., 2018), tj. provjeriti faktorsku strukturu i pouzdanost upitnika na uzorku roditelja u Hrvatskoj. Pritom će se provjeriti hipoteza o jednofaktorskoj strukturi upitnika PBA, o četirima koreliranim faktorima te hijerarhijski model s pretpostavkom o četirima faktorima nižega reda i jednim faktorom višega reda po uzoru na strane validacije upitnika (Aunola i sur., 2020; Roskam i sur., 2018). Na sagorijevanje u roditeljstvu utječu mnogi *okolinski/obiteljski čimbenici* i *individualni čimbenici* te će se stoga u svrhu dodatne provjere valjanosti upitnika ispitati povezanosti razine sagorijevanja u roditeljstvu sa sklonošću perfekcionizmu u roditeljstvu (perfekcionističkim brigama i samoorijentiranim roditeljskim perfekcionizmom) i specifičnim roditeljskim ponašanjem (pokazivanjem zanemarivanja djece i nasilja prema njima), uz kontrolu sociodemografskih i obiteljskih varijabli (spola i dobi roditelja, obrazovanja roditelja, broja djece i materijalnoga statusa obitelji). Pretpostavlja se da će se konfirmatorom faktorskom analizom potvrditi očekivana četverofaktorska struktura upitnika i grupiranje u jedan faktor višega reda te da će roditelji koji pokazuju više razine sagorijevanja u roditeljskoj ulozi biti skloniji perfekcionizmu u roditeljstvu (osobito perfekcionističkim brigama) te zanemarivanju djece i nasilju prema njima.

Metoda

Sudionici i postupak

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 1025 roditelja, a većinu su uzorka sačinjavale majke (90 % uzorka). Raspon je dobi roditelja od 21 do 66 godina, a prosječna dob roditelja iznosi 40 godina ($M = 40.28$, $SD = 7.13$). Većina roditelja navodi da živi u braku (83 %), imaju u prosjeku dvoje djece ($M = 2.01$, $SD = 0.91$) te znatan postotak roditelja (71 %) ima završeno više ili visoko obrazovanje, 28 %

navodi srednjoškolsko obrazovanje, a svega 1 % osnovnoškolsko obrazovanje. Ukupno 82 % roditelja navelo je da živi u cjelovitoj obitelji i da odgajaju dijete/djecu s partnerom. Većina je roditelja zaposlena (81 %), procjenjuje materijalni status svoje obitelji prosječnim (78 %), a manji postotak roditelja procjenjuje da je financijska situacija njihove obitelji ispodprosječna (3.2 %) ili iznadprosječna (19 %).

Sudjelovanje u istraživanju bilo je dobrovoljno i anonimno, u skladu s istraživačkim etičkim kodeksom, a podaci su prikupljeni ispunjavanjem *online*-upitnika koji je bio oglašen različitim kanalima društvenih medija. Ovo je istraživanje dio većega istraživanja u kojemu su mogli sudjelovati roditelji djece različite dobi uz uvjet da imaju (barem) jedno dijete koje još živi kod kuće. Roditelji s više djece u obitelji trebali su kod pitanja o djetetovu ponašanju dati odgovore o najstarijemu djetetu koje živi u zajedničkom kućanstvu (tzv. ciljano dijete). Ciljana djeca (53 % dječaci/mladići) bila su u dobi do 5 godina (16 %), između 5 i 17 godina (69 %) te djeca koja imaju više od 18 godina (15 %). Provedbu ovoga istraživanja odobrilo je Etičko povjerenstvo Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru. Popunjavanje *online*-upitnika bilo je omogućeno od ožujka do lipnja 2022. godine.

Mjerni instrumenti

Sagorijevanje u roditeljstvu

Podaci o sagorijevanju u roditeljstvu prikupljeni su *Upitnikom sagorijevanja u roditeljstvu* (engl. *Parental Burnout Assessment*, PBA; Roskam i sur., 2018) koji se sastoji od 23 tvrdnje. Upitnik su za potrebe ovoga istraživanja s engleskoga na hrvatski jezik prevela tri nezavisna prevoditelja te je konsenzusom dogovoren konačan prijevod tvrdnji. Odgovori se daju na skali od 7 stupnjeva (od 1 – *nikada* do 7 – *svaki dan*). Upitnik sačinjavaju četiri supskale: iscrpljenost u roditeljskoj ulozi (9 tvrdnji; npr. *Osjećam se potpuno iscrpljeno svojom ulogom roditelja.*), suprotnost s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja (6 tvrdnji; npr. *Mislim da nisam dobar otac/majka kakav sam nekada bio/-la svojem djetetu/djeci.*), zasićenost roditeljskom ulogom (5 tvrdnji; npr. *Ne mogu više podnijeti svoju ulogu oca/majke.*) te emocionalno udaljšavanje od djece (3 tvrdnje; npr. *Više nisam u stanju pokazati djetetu (djeci) koliko ih volim.*). Rezultati se formiraju kao prosjek odgovora pripadajućih tvrdnji koje sačinjavaju pojedinu supskalu, a viši rezultat ukazuje na višu razinu sagorijevanja (pri čemu je mogući teorijski raspon rezultata od 1 do 7). Zasebne supskale imaju zadovoljavajuću pouzdanost (Cronbachova alfa iznosi od .87 do .96), kao i ukupna procjena sagorijevanja (Cronbachova alfa iznosi visokih .98). Detaljan prikaz provjere faktorske strukture i pouzdanosti upitnika nalazi se u poglavlju Rezultati.

Perfekcionizam u roditeljstvu

Perfekcionizam u roditeljstvu mjereno je dvjema skalama: perfekcionistačkim brigama (engl. *Perfectionistic Concerns*, PC; Kawamoto i sur., 2018) i samoorijentiranim roditeljskim perfekcionizmom (engl. *Self-oriented Parenting Perfectionism*, SOPP; Snell i sur., 2005; Smith i sur., 2016).

Skala perfekcionistačkih briga roditelja sadrži 3 tvrdnje (npr. *Kao roditelj, ako nisi savršen/-a, nije uspjeh.*) koje zahvaćaju negativne reakcije na nesavršenost u roditeljstvu i istaknutu zabrinutost. Odgovori se daju na skali od 1 (*uopće se ne odnosi na mene*) do 5 (*u potpunosti se odnosi na mene*), a ukupni rezultat formira se kao prosjek procjena svih tvrdnji. Viši rezultat označava veću razinu perfekcionistačkih briga (pri čemu je mogući teorijski raspon rezultata od 1 do 5). Latentna struktura skale provjerena je konfirmatornom faktorskom analizom u programu *Mplus 8.7* (Muthén i Muthén, 2017) i pomoću metode maksimalne vjerojatnosti (ML) za procjenu parametara. Rezultati konfirmatorne faktorske analize ($\chi^2(1) = .094, p = .759, CFI = 1, TLI = 1, RMSEA = .000$ [90 % C. I. .000 – .058] i SRMR = .003) ukazuju na jako dobro pristajanje pretpostavljenoga jednofaktorskog modela podacima. Dobiveni koeficijent pouzdanosti Cronbachova alfa od .80 ukazuje na zadovoljavajuću pouzdanost skale.

Skala samoorijentiranoga roditeljskog perfekcionizma sadrži 6 tvrdnji (npr. *Uvijek moram biti uspješan/-na kao roditelj.*) koje obuhvaćaju iznimno visoke standarde u roditeljskoj ulozi praćene pretjeranom motivacijom da se bude savršen roditelj. Odgovori se daju na skali od 1 (*uopće se ne odnosi na mene*) do 5 (*u potpunosti se odnosi na mene*), a ukupni rezultat formira se kao prosjek procjena svih tvrdnji. Viši rezultat označava veću razinu samoorijentiranoga roditeljskog perfekcionizma (pri čemu je mogući teorijski raspon rezultata od 1 do 5). Latentna je struktura također provjerena konfirmatornom faktorskom analizom u programu *Mplus 8.7* (Muthén i Muthén, 2017) i pomoću metode maksimalne vjerojatnosti (ML) za procjenu parametara. Rezultati konfirmatorne faktorske analize ($\chi^2(9) = 388.35, p = .000, \chi^2/df = 43.14, CFI = .92, TLI = .86, RMSEA = .210$ [90 % C. I. .192 – .228] i SRMR = .046) ukazuju na dobro pristajanje pretpostavljenoga jednofaktorskog modela podacima uzimajući u obzir indekse CFI i SRMR, no ne i druge indekse slaganja. Modifikacijski su indeksi sugerirali uvođenje četiriju rezidualnih kovarijanci, među susjednim i sadržajno slično postavljenim tvrdnjama, nakon čega su svi indeksi slaganja ukazali na dobro pristajanje modela podacima ($\chi^2(5) = 18.96, p = .002, \chi^2/df = 3.79, CFI = .997, TLI = .991, RMSEA = .054$ [90 % C. I. .030 – .081] i SRMR = .009). Skala ima zadovoljavajuću pouzdanost uz visoki koeficijent unutarnje konzistencije od .92.

Zanemarivanje djece i nasilje prema njima

Roditeljsko zanemarivanje djece procijenjeno je odabirom triju ključnih tvrdnji iz upitnika roditeljskoga zanemarivanja djece koji sadrži ukupno 17 tvrdnji (engl. *Parental Neglect*; Mikolajczak, Brianda i sur., 2018). Odabrane su sljedeće tvrdnje: jedna tvrdnja koja mjeri tjelesno zanemarivanje (*Ne brinem o djeci ni u stvarima u kojima znam da bih to trebao/ -la (obroci, higijena, itd.)*), druga tvrdnja koja je usmjerena na odgojno-obrazovno zanemarivanje (*Ne pomažem svojoj djeci kada im je to stvarno potrebno (kod domaće zadaće, donošenja odluka ili rješavanja sukoba itd.)*), dok posljednja tvrdnja zahvaća emocionalno zanemarivanje djeteta (*Ne tješim svoju djecu kada su tužna, uplašena ili uzrujana.*). Latentna struktura skala provjerena je konfirmatornom faktorskom analizom u programu *Mplus 8.7* (Muthén i Muthén, 2017). Rezultati konfirmatorne faktorske analize ($\chi^2(1) = 0.9$, $p = .343$, CFI = 1, TLI = 1, RMSEA = .000 [90 % C. I. .000 – .087] i SRMR = .007) ukazuju na dobro pristajanje pretpostavljenoga jednofaktorskog modela podacima. Skala ima zadovoljavajuću pouzdanost uz visoki koeficijent unutarnje konzistencije od .94.

Nasilje roditelja prema djeci mjereno je odabirom triju ključnih tvrdnji iz upitnika nasilja roditelja prema djeci koji sadrži ukupno 15 tvrdnji (engl. *Parental Violence*; Mikolajczak, Brianda i sur., 2018). Skraćenim se upitnikom mjeri verbalno nasilje (*Svojoj djeci upućujem riječi zbog kojih kasnije žalim (prijetim, vrijeđam ih, dajem im smiješne i uvredljive nadimke itd.)*), fizičko nasilje (*Kada se naljutim, bacam stvari na svoju djecu ili ih protresem.*) i psihičko nasilje (*Kažem svojoj djeci da ću otići i da me više neće vidjeti ako nastave biti naporni.*). Provjerom latentne strukture skale rezultati konfirmatorne faktorske analize ($\chi^2(1) = 3.023$, $p = .082$, CFI = .999, TLI = .996, RMSEA = .048 [90 % C. I. .000 – .114] i SRMR = .012) ukazuju na jako dobro pristajanje pretpostavljenoga jednofaktorskog modela podacima. Dobiveni koeficijent pouzdanosti Cronbachova alfa od .87 ukazuje na zadovoljavajuću pouzdanost skale nasilja prema djeci.

U obama upitnicima roditelji daju svoje procjene na skali od 1 (*nikada*) do 8 (*nekoliko puta na dan*). Ukupni se rezultat formira kao prosjek svih tvrdnji, pri čemu viši rezultat na skali upućuje na veću sklonost zanemarivanju djeteta/djece, odnosno na veću sklonost roditelja nasilju prema djetetu/djeci (a mogući je teorijski raspon rezultata od 1 do 8).

Statističke analize

Za provjeru faktorske strukture upitnika provedena je konfirmatorna faktorska analiza u programu *Mplus 8.7* (Muthén i Muthén, 2017). Kao pokazatelji slaganja modela s podacima korišteni su omjer vrijednosti hi-kvadrata i stupnjeva slobode, CFI (engl. *Comparative Fit Index*), TLI (engl. *Tucker-Lewis Indeks*), RMSEA (engl. *Root Mean Square Error Approximation*) i SRMR (engl. *Standardized Root Mean Square*). Kriteriji prihvatljivosti indeksa slaganja modela bili su sljedeći: $\chi^2/df < 5$

(Marsh i Hocevar, 1985); CFI i $TLI \geq .90$; $.05 \leq RMSEA \leq .08$; $SRMR \leq .05$ (Brown i Cudeck, 1993; Schumacker i Lomax, 2016). Satorra-Bentlerovi testovi razlike hi-kvadrata korišteni su za usporedbu modela. Za 7 sudionika (od 1025) koji nisu u potpunosti ispunili upitnik korištena je aproksimacija nedostajućih podataka dostupna u programu *Mplus*.

Rezultati

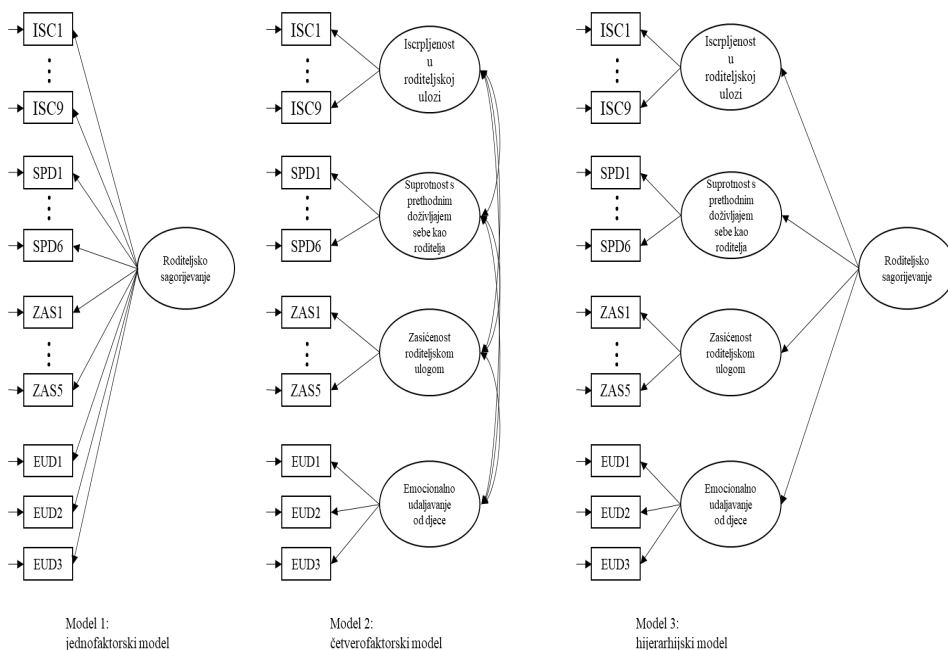
Faktorska struktura i pouzdanost upitnika

U svrhu provjere faktorske strukture Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu provedena je konfirmatorna faktorska analiza u programu *Mplus* 8.7 (Muthén i Muthén, 2017) za procjenu triju modela. Naime, testirana je hipoteza o jednofaktorskoj strukturi upitnika (jedan latentni faktor sagorijevanja u roditeljstvu u podlozi sve 23 čestice; *Model 1*), o četirima koreliranim faktorima: iscrpljenost u roditeljskoj ulozi (9 čestica), suprotnost s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja (6 čestica), osjećaj zasićenosti roditeljskom ulogom (5 čestica) i emocionalno udaljavanje od djece (3 čestice) (*Model 2*) te hijerarhijski model s pretpostavkom o četirima faktorima nižega reda i jednim faktorom višega reda (*Model 3*). Testirani modeli prikazani su na Slici 1. S obzirom na odstupanja od normalne distribucije na razini čestica, procjene parametara obavljene su pomoću algoritma maksimalne vjerojatnosti s korekcijom standardne pogreške i vrijednosti hi-kvadrata (engl. *Maximum Likelihood Robust*, MLR).

Pouzdanost čestica Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu određena je korištenjem standardiziranih faktorskih opterećenja i Cronbachovih alfa koeficijenata unutarnje konzistencije. Osjetljivost upitnika provjerena je izračunom deskriptivnih parametara (aritmetička sredina, medijan, standardna devijacija, raspon rezultata, asimetričnost i spljoštenost). Konačno, u programu *Statistica 14* (TIBCO Software Inc., 2020) konvergentna/divergentna valjanost Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu provjerena je izračunom Spearmanovih rang-korelacija ukupnoga rezultata na upitniku i pripadajućih supskala sa sljedećim varijablama: spol, dob, razina obrazovanja roditelja, radni status (nezaposlen/zaposlen) i materijalni status (prihodi kućanstva), sklonost perfekcionizmu u roditeljstvu (perfekcionistačke brige i samoorijentirani perfekcionizam), zanemarivanje djece i nasilje prema njima. Korelacije iznad .50 smatrane su visokima, korelacije između .30 i .50 srednjima, a korelacije između .10 i .30 niskima (Cohen, 1992).

Slika 1.

Shematski prikaz modela s jednim faktorom (Model 1), četverofaktorskoga modela (Model 2) i modela faktora višega reda (Model 3) za konfirmatornu faktorsku analizu procjena u hrvatskoj verziji Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu

Konfirmatorna faktorska analiza provedena je na podacima prikupljenima od ukupno 1025 sudionika. Inicijalni rezultati konfirmatorne faktorske analize jednofaktorskoga Modela 1 ($\chi^2(230) = 1688.223$; $p = .000$; $\chi^2/df = 7.34$; RMSEA = .079, CFI = .859, TLI = .845, SRMR = .054), četverofaktorskoga Modela 2 ($\chi^2(224) = 1295.618$; $p = .000$; $\chi^2/df = 5.78$; RMSEA = .068, CFI = .896, TLI = .883, SRMR = .051) i hijerarhijskoga Modela 3 ($\chi^2(226) = 1278.772$; $p = .000$; $\chi^2/df = 5.66$; RMSEA = .067, CFI = .898, TLI = .886, SRMR = .051) ne ukazuju na dovoljno dobro slaganje modela s podacima, osim kad je riječ o indeksu slaganja RMSEA. Nešto se lošijim pokazalo slaganje Modela 1 u odnosu na Modele 2 i 3, što je potvrđeno i testovima razlika hi-kvadrata (Model 1 spram Modela 2: $\Delta\chi^2/\Delta df = 139.6394/6$; $p = .000$; Model 1 spram Modela 3: $\Delta\chi^2/\Delta df = 120.761/4$; $p = .000$). Između Modela 2 i Modela 3 nije bilo statistički značajne razlike ($\Delta\chi^2/\Delta df = .0972/2$; $p = .953$). Modifikacijski indeksi ukazali su na znatno poboljšanje slaganja modela s podacima dodavanjem korelacija među pogreškama mjerenja varijabli ISC1 i ISC3, ZAS1 i ZAS2, ZAS1 i ZAS3 te SPD3 i SPD4 (sadržaj čestica prikazan je u Tablici 1.). Budući da su se sve predložene rezidualne korelacije pojavile među česticama istovrsnih faktora i sadržaj se tih čestica preklapa, modifikacije su se smatrale

prihvatljivima. Nakon modifikacija sva su se tri modela pokazala zadovoljavajućima, iako je i dalje lošiji bio Model 1 ($\chi^2(226) = 1157.954; p = .000; \chi^2/df = 5.124; RMSEA = .056, CFI = .931, TLI = .921, SRMR = .046$) od Modela 2 ($\chi^2(220) = 932.266; p = .000; \chi^2/df = 4.238; RMSEA = .063, CFI = .910, TLI = .899, SRMR = .043$; Model 1 spram Modela 2: $\Delta\chi^2/\Delta df = 58.232/6; p = .000$) i Modela 3 ($\chi^2(222) = 923.693; p = .000; \chi^2/df = 4.161; RMSEA = .056, CFI = .932, TLI = .923, SRMR = .043$; Model 1 spram Modela 3: $\Delta\chi^2/\Delta df = 43.2/4; p = .000$). Između Modela 2 i Modela 3 ni nakon modifikacija nema statistički značajne razlike ($\Delta\chi^2/\Delta df = 0.765/2; p = .682$).

U Tablici 1. prikazana su standardizirana faktorska zasićenja čestica kod procjene Modela 1 i Modela 2. Sva su procijenjena faktorska zasićenja bila značajna, uz minimalno faktorsko zasićenje od .46, a većina je zasićenja u rasponu od .76 do .92, odnosno umjerena do visoka. Kod procjene hijerarhijskoga faktorskog Modela 3 sva su zasićenja čestica faktorima nižega reda iznad vrijednosti .50, a većina je također u rasponu od .76 do .93. Zasićenja četiriju faktora nižega reda faktorom višega reda vrlo su visoka, u rasponu od .96 do .99. Na visoku pozitivnu korelaciju među faktorima, u rasponu od .93 do .97, ukazuju i korelacije procijenjene u Modelu 2, a prikazane u Tablici 2. U navedenoj su tablici prikazane i korelacije izračunane na promatranim vrijednostima te su sve između .80 i .90.

Cronbachovi alfa koeficijenti pouzdanosti za četiri supskale Upitnika sagorijevanja u roditeljskoj ulozi i za skalu u cijelosti prikazani su u Tablici 1. Supskale iscrpljenosti u roditeljskoj ulozi, suprotnosti s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja i zasićenosti roditeljskom ulogom pokazale su vrlo visoku pouzdanost unutarnje konzistencije (u rasponu od .93 do .96), a supskala emocionalnoga udaljavanja od djece također visoku i zadovoljavajuću pouzdanost od .87. Izračunani koeficijent pouzdanosti za cjelokupnu skalu iznosi visokih .98.

Tablica 1.

Standardizirana faktorska zasićenja konfirmatorne analize 23 čestice hrvatske verzije Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu i pouzdanost upitnika/supskala (N = 1025)

Kratica i sadržaj čestice	ISC	SPD	ZAS	EUD	RS
ISC1 Osjećam se potpuno iscrpljeno svojom ulogom roditelja.	.69				.65
ISC2 Imam osjećaj da sam zaista istrošen kao roditelj.	.87				.84
ISC3 Toliko sam umoran/-na od svoje roditeljske uloge da mi se čini da mi ni san nije dovoljan.	.51				.46
ISC4 Kad ujutro ustanem i sjetim se da moram provesti još jedan dan s djetetom/djecom, osjećam se iscrpljeno prije nego što sam uopće započeo/-la.	.88				.87
ISC5 Iscrpljujuće mi je i samo razmišljanje o svemu onome što moram učiniti za svoje dijete/djecu.	.92				.91
ISC6 Nemam nimalo energije da se brinem o svojem djetetu/djeci.	.77				.76
ISC7 Moja uloga roditelja iscrpljuje sve moje resurse.	.86				.83

Kratica i sadržaj čestice	ISC	SPD	ZAS	EUD	RS
ISC8 Imam dojam kao da se brinem o djetetu/djeci pomoću autopilota.	.85				.84
ISC9 Kao roditelj doslovno preživljam.	.90				.89
SPD1 Mislim da nisam dobar otac/majka kakav sam nekada bio/-la svojem djetetu/djeci.		.79			.77
SPD2 Kažem sebi da više nisam roditelj kakav sam bio/-la.		.89			.86
SPD3 Sramim se kakav sam roditelj postao/-la.		.91			.88
SPD4 Ne ponosim se više svojom ulogom roditelja.		.91			.90
SPD5 Imam dojam da to više nisam ja u interakciji sa svojim djetetom/djecom.		.90			.88
SPD6 Osjećam se kao da sam izgubio/-la smjer kao otac/majka.		.64			.64
ZAS1 Ne mogu više podnijeti svoju ulogu oca/majke.			.93		.92
ZAS2 Više ne podnosim biti roditelj.			.93		.90
ZAS3 Osjećam se kao da više ne mogu izdržati kao roditelj.			.91		.89
ZAS4 Osjećam se kao da se ne mogu nositi s ulogom roditelja.			.88		.89
ZAS5 Ne uživam biti sa svojim djetetom/djecom.			.92		.89
EUD1 Radim ono što moram učiniti za svoje dijete, ali ništa više.				.76	.74
EUD2 Izvan uobičajenih rutinskih radnji (odvođenje i dovođenje automobilom, vrijeme za spavanje, obroci) više ne mogu učiniti nikakav drugi napor za svoje dijete/djecu.				.86	.84
EUD3 Više nisam u stanju pokazati djetetu/djeci koliko ih volim.				.89	.86
Cronbachova alfa	.94	.93	.96	.87	.98

Napomena: ISC = iscrpljenost u roditeljskoj ulozi; SPD = suprotnost s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja; ZAS = zasićenost roditeljskom ulogom; EUD = emocionalno udaljavanje od djece; RS = zasićenja čestica s faktorom procjene općega roditeljskog sagorijevanja u jednofaktorskom Modelu 1. U modelima su četiri rezidualne korelacije (ISC1 i ISC3, ZAS1 i ZAS2, ZAS1 i ZAS3, SPD3 i SPD4) slobodno procijenjene.

Tablica 2.

Korelacije četiriju supskala roditeljskoga sagorijevanja između latentnih faktora u četverofaktorskom modelu (Model 2; N = 1025) ispod dijagonale i korelacije između prosječnih rezultata izračunanih na promatranim varijablama iznad dijagonale (N = 1021)

	ISC	SPD	ZAS	EUD
ISC – Iscrpljenost u roditeljskoj ulozi	-	.87*	.86*	.80*
SPD – Suprotnost s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja	.93*	-	.89*	.83*
ZAS – Zasićenost roditeljskom ulogom	.94*	.96*	-	.87*
EUD – Emocionalno udaljavanje od djece	.93*	.94*	.97*	-

Napomena. Sve su korelacije značajne na razini * $p < .001$.

Deskriptivni pokazatelji

Deskriptivni pokazatelji ukupne procjene roditeljskoga sagorijevanja i supskala iscrpljenosti u roditeljskoj ulozi, suprotnosti s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja, zasićenosti roditeljskom ulogom i emocionalnim udaljavanjem od djece prikazani su u Tablici 3. Na temelju prikazanih parametara, posebice indeksa asimetričnosti i spljoštenosti, može se zaključiti da je distribucija rezultata na svim mjerama prilično pozitivno asimetrična i leptokurtična te su mjere centralne tendencije generalno očekivano pomaknute prema nižim vrijednostima.

Tablica 3.

Prikaz deskriptivnih pokazatelja Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>Mdn</i>	<i>SD</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>Asim.</i>	<i>Spljošt.</i>
Roditeljsko sagorijevanje (ukupno)	1025	1.62	1.30	1.03	0.09	6.70	3.07	10.14
Iscrpljenost u roditeljskoj ulozi	1025	1.90	1.56	1.19	0.22	7.00	2.28	5.32
Suprotnost s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja	1024	1.66	1.33	1.12	0.83	7.00	2.88	8.85
Zasićenost roditeljskom ulogom	1024	1.41	1.00	1.11	0.40	7.00	3.86	15.08
Emocionalno udaljavanje od djece	1021	1.55	1.00	1.13	0.67	7.00	3.27	11.54

Napomena: Asim. = Asimetričnost; Spljošt. = Spljoštenost.

Divergentna valjanost

U svrhu provjere divergentne valjanosti Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu u Tablici 4. prikazane su korelacije roditeljskih procjena sagorijevanja u roditeljstvu s mjerenim sociodemografskim varijablama, procjenama sklonosti perfekcionizmu u roditeljstvu te iskazivanju zanemarivanja djece i nasilja prema njima. Spearmanove rang-korelacije prikazane u Tablici 4. ukazuju na negativne niske korelacije ukupne procjene sagorijevanja u roditeljstvu i iscrpljenosti u roditeljskoj ulozi sa spolom i dobi roditelja. Preciznije, majke i mlađi roditelji skloniji su sagorijevanju u roditeljstvu i višim procjenama iscrpljenosti u roditeljskoj ulozi. Viša razina obrazovanja roditelja u niskoj je mjeri povezana s višom općom procjenom sagorijevanja u roditeljstvu i višim procjenama na svim supskalama upitnika sagorijevanja. Materijalni status, odnosno prihodi kućanstva nisko su negativno povezani jedino sa supskalom emocionalnoga udaljavanja od djece, a dobivene korelacije ukazuju na to da je emocionalno udaljavanje od djece izraženije kod roditelja koji procjenjuju prihode, odnosno materijalni status obitelji nižim. Radni status roditelja i broj djece u obitelji nisu u značajnim odnosima s procijenjenim mjerama sagorijevanja u roditeljstvu. Nadalje, utvrđeni su niski pozitivni koeficijenti korelacije procjene roditeljskoga sagorijevanja s perfekcionizmom roditelja

(perfekcionistačkim brigama i samoorijentiranim perfekcionizmom) i zanemarivanjem djece te umjerene pozitivne korelacije s nasiljem prema djeci. Izuzetak je jedino neznajna korelacija zasićenosti roditeljskom ulogom i samoorijentiranoga perfekcionizma roditelja. Dobivene korelacije ukazuju na to da roditelji koji procjenjuju više razine sagorijevanja u roditeljstvu iskazuju više procjene perfekcionizma u roditeljstvu (osobito perfekcionistačkih briga) te su skloniji pokazivati ponašanja koja ukazuju na zanemarivanje djece i nasilje prema njima.

Tablica 4.

Spearmanove rang-korelacije ukupne procjene sagorijevanja u roditeljstvu i procjena na pojedinim supskalama upitnika sa spolom roditelja (1 – majke; 2 – očevi), dobi, razinom obrazovanja, radnim statusom (nezaposlen/zaposlen) i materijalnim statusom (prihodi kućanstva), sklonošću perfekcionizmu u roditeljstvu (perfekcionistačke brige i samoorijentirani perfekcionizam) te zanemarivanjem djece i nasiljem prema njima

	Roditeljsko sagorijevanje (ukupno)	Iscrpljenost u roditeljskoj ulozi	Suprotnost s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja	Zasićenost roditeljskom ulogom	Emocionalno udaljavanje od djece
Spol (N = 1025)	-.07*	-.09*	-.04	.00	.02
Dob (N = 1025)	-.07*	-.13*	.01	-.01	.05
Obrazovanje (N = 1025)	.12*	.12*	.07*	.12*	.08*
Radni status (N = 1025)	.03	.02	.04	.03	.06
Prihodi kućanstva (N = 1025)	-.04	-.02	-.05	.00	-.08*
Broj djece (N = 1025)	.01	-.02	.05	-.03	.04
Perfekcionistačke brige (N = 963)	.27*	.24*	.28*	.19*	.26*
Samoorijentirani perfekcionizam (N = 960)	.09*	.10*	.08*	.00	.07*
Zanemarivanje djece (N = 887)	.18*	.13*	.20*	.18*	.24*
Nasilje prema djeci (N = 885)	.40*	.37*	.39*	.30*	.32*

* $p < .05$.

Rasprava

Važnost istraživanja konstrukta sagorijevanja u području roditeljstva evidentna je zbog mogućih negativnih ishoda ne samo za psihološku dobrobit i prilagodbu roditelja, već i za razvoj djece i funkcioniranje obitelji u cjelini. U novije se vrijeme

bilježi pojačan interes za istraživanja individualnih i obiteljskih antecedenata sagorijevanja, a cilj je ovoga istraživanja bio validirati i prikazati psihometrijska obilježja hrvatske verzije Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu (PBA; Roskam i sur., 2018) koji je trenutno najčešće korišten mjerni instrument u tome području. Validacija hrvatske verzije upitnika provedena je na uzorku od 1025 roditelja u Hrvatskoj koji još uvijek žive s barem jednim djetetom kod kuće.

Rezultati faktorskih analiza ukazuju na konzistentnost u faktorskoj strukturi upitnika u odnosu na izvornu verziju upitnika PBA autorice I. Roskam i suradnica (2018) i druga istraživanja sagorijevanja u roditeljstvu (npr. Aunuola i sur., 2020). Sva tri testirana modela (jednofaktorski, četverofaktorski i hijerarhijski model) pokazala su se zadovoljavajućima uz manje modifikacije. Dobiveni rezultati faktorskih analiza ukazuju na teorijski očekivane aspekte sagorijevanja, tj. četverofaktorsku strukturu upitnika (iscrpljenost u roditeljskoj ulozi, suprotnost s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja, zasićenost roditeljskom ulogom te emocionalno udaljšavanje od djece) i opravdanost formiranja rezultata po supskalama. S druge strane, visoke korelacije među rezultatima na supskalama i faktorske analize rezultata upućuju na to da je valjano mjeriti i jedan opći, nadređeni faktor sagorijevanja u roditeljstvu te je hijerarhijski model s četirima podređenima i jednim nadređenim faktorom rezultirao najboljim pristajanjem modela podacima. Može se zaključiti da se mjerenju sagorijevanja u roditeljskoj ulozi može pristupiti kroz četiri pozitivno korelirana faktora ili kao modelu jednoga nadređenog faktora sagorijevanja te se u budućim istraživanjima mogu koristiti pojedine ili sve supskale, odnosno ukupni rezultat sagorijevanja.

Ukupna mjera sagorijevanja i supskale pokazuju zadovoljavajuću razinu unutarnje konzistencije, vrijednost Cronbachova alfa koeficijenta izvrsna je za ukupnu mjeru sagorijevanja u roditeljstvu i iznosi visokih .98, a za supskale od .87 do .96. Koeficijenti unutarnje konzistencije dobiveni u ovome istraživanju u skladu su s rezultatima istraživanja autorica upitnika (Roskam i sur., 2018) te istraživanja provedenih na drugim uzorcima roditelja (Aunuola i sur., 2020; Roskam i sur., 2021). Iako je mjera sagorijevanja u roditeljstvu pokazala statistički značajno odstupanje od normalne distribucije, ona je odraz specifičnoga opisa toga konstrukta te je navedeni rezultat u skladu s teorijskim očekivanjima i drugim istraživanjima gdje su također rezultati pomaknuti prema nižim vrijednostima jer tvrdnje u upitniku opisuju negativne, pa čak i nepoželjne osjećaje roditelja prema djeci i prema sebi u ulozi roditelja (Aunuola i sur., 2020; Roskam i sur., 2018, 2021). Također, ne može se isključiti mogućnost iskazivanja socijalno poželjnih odgovora i negiranja društveno neprihvatljivih osjećaja povezanih s roditeljstvom.

U okviru ovoga istraživanja nastojalo se zahvatiti i odnose nekih sociodemografskih varijabli (spol i dob roditelja, obrazovanje, radni i materijalni status te broj djece u obitelji), osobnih značajki roditelja (sklonost roditeljskomu perfekcionizmu) i mogućih posljedica sagorijevanja u roditeljskoj ulozi (sklonost roditelja zanemarivanju djece i nasilju prema njima) s rezultatima na upitniku

sagorijevanja. Potrebno je istaknuti da su roditelji koji su pristali sudjelovati u ovome istraživanju većinom majke (90 % uzorka) te visokoobrazovani roditelji (71 % roditelja navodi više i visoko obrazovanje) koji procjenjuju materijalni status svoje obitelji prosječnim ili iznadprosječnim (97 %). Analize sociodemografskih varijabli ukazuju na to da majke i mlađi roditelji pokazuju više razine sagorijevanja u roditeljstvu te više procjene iscrpljenosti u roditeljskoj ulozi. Nadalje, obrazovaniji roditelji navode više procjene sagorijevanja, a emocionalno udaljavanje od djece izraženije je kod roditelja koji procjenjuju materijalni status obitelji nižim. Radni status roditelja (nezaposlen/zaposlen) i broj djece u obitelji nisu u značajnim odnosima s procijenjenim mjerama sagorijevanja u roditeljstvu.

U prilog valjanosti Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu mogu se navesti dobivene značajne korelacije između roditeljskih samoprocjena sklonosti perfekcionizmu u roditeljstvu i zanemarivanja djece i nasilja prema njima. Dobivene korelacije mjerenih konstrukata statistički su značajne, u skladu su s rezultatima drugih istraživanja u tome području i ukazuju na to da roditelji koji procjenjuju više razine sagorijevanja u roditeljstvu pokazuju više procjene perfekcionizma u roditeljstvu (osobito perfekcionistačkih briga) te su skloniji pokazivati ponašanja koja ukazuju na zanemarivanje djece i nasilje prema njima. Aunuola i suradnici (2020) istraživali su valjanost Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu povezujući sagorijevanje s trima kriterijima – simptomima depresije kod roditelja, razinom samopoštovanja i poremećajima spavanja, uz kontrolu spola roditelja i razine obrazovanja. Oni navode da majke u Finskoj pokazuju više razine sagorijevanja u roditeljstvu na svim supskalama (osim na supskali emocionalnoga distanciranja). Razlika između majki i očeva pokazala se najizraženijom u procjeni emocionalne iscrpljenosti. Preciznije, majke navode znatno više razine emocionalne iscrpljenosti u roditeljstvu nego očevi. U tome istraživanju razina obrazovanja nije doprinijela razlikama u sagorijevanju u roditeljstvu, ali utvrđene su značajne visoke korelacije između simptoma depresije i sagorijevanja te umjerene i visoke statistički značajne negativne korelacije između samopoštovanja roditelja i svih četiriju supskala sagorijevanja u roditeljstvu. Analize sociodemografskih varijabli na hrvatskome uzorku roditelja djelomično su u skladu s prethodnim istraživanjima koja ukazuju na to da sagorijevanje kod roditelja u određenoj mjeri ovisi o spolu roditelja, ali ne konzistentno i o obrazovanju roditelja (Aunuola i sur., 2020; Mikolajczak, Raes i sur., 2018; Roskam i sur., 2018.; Sorkkila i Aunola, 2020). Preciznije, veće razine sagorijevanja u roditeljstvu pokazuju majke u usporedbi s očevima, što je vjerojatno odraz njihove veće uključenosti u odgoj djece i brigu o djeci, ali podaci o ulozi razine obrazovanja nekonzistentni su i zahtijevaju daljnje provjere. Povezano s dobi roditelja, i druga istraživanja navode da je mlađa dob roditelja povezana s roditeljskim sagorijevanjem u Japanu (Kawamoto i sur., 2018) i Francuskoj (Le Vigouroux i sur., 2017). Pritom se navode moguća pojašnjenja da kod mlađih roditelja vjerojatno postoji neusklađenost između potrebe za slobodom i obveza koje obiteljski život zahtijeva i nameće, dok su s druge strane stariji roditelji spremniji na izazove u roditeljstvu i promjenu prioriteta te podređivanje potrebama djece.

Suvremeno roditeljstvo karakterizira intenziviranje ulaganja u postizanje uspješnoga roditeljstva (Faircloth, 2014; Nelson, 2010), veća usmjerenost na djecu te veći pritisci i zahtjevi u ispunjavanju roditeljske uloge kroz opise kako se ponašaju dobri roditelji (Lee i sur., 2014). Ta bitna promjena u načinu kako danas gledamo na roditeljstvo i s njim posljedično povezano povećanje pritiska i roditeljske uključenosti (Faircloth, 2014) vjerojatno povećava mogućnost roditeljskoga sagorijevanja (Mikolajczak i sur., 2019). Težnja savršenstvu u roditeljskoj ulozi sve je češća pojava u suvremenome roditeljstvu, a istraživanja ukazuju na štetne učinke, osobito perfekcionističkih briga koje značajno doprinose sagorijevanju roditelja (Gao-Xian i Szczygiel, 2022; Hubert i Aujoulat, 2018; Kawamoto i sur., 2018; Sorkkila i Aunola, 2020). Rezultati ovoga istraživanja također ukazuju na to da izrazita briga da se bude savršen roditelj dovodi roditelje do većega rizika za sagorijevanje.

Iako utvrđeni indikatori valjanosti i pouzdanosti Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu upućuju na dobre metrijske karakteristike i korisnost primjene upitnika u budućim istraživanjima, potrebno je navesti i određena ograničenja ovoga istraživanja. U budućim bi istraživanjima zasigurno trebalo uključiti veći broj očeva te rizičnih obitelji (npr. obitelji nižega socioekonomskog statusa te obitelji s većim brojem djece i s djecom s poteškoćama). Podaci u ovome istraživanju prikupljeni su *online*-ispitivanjem te je potrebno istaknuti nedostatke kao što su problemi nereprezentativnosti uzorka, odustajanja od istraživanja prije popunjavanja upitnika u cijelosti te visoke razine anonimnosti koja onemogućuje otkrivanje obilježja sudionika. S druge strane, prikupljanje podataka *online* može biti i prednost u istraživanju sagorijevanja u roditeljstvu jer roditelji, upravo zbog osjećaja anonimnosti, mogu rjeđe odgovarati socijalno poželjno te mogu biti iskreniji i spremniji pokazati doživljavanje roditeljskoga sagorijevanja. Preporuka je za dodatnu provjeru pouzdanosti upitnika u budućim istraživanjima, uz metodu unutarnje konzistencije, primjena metode *test – retest* kojom bi se ispitala stabilnost sagorijevanja kod roditelja tijekom nekoliko tjedana ili mjeseci. Nadalje, treba istaknuti da su svi zaključci ovoga istraživanja samo korelacijske prirode te da ne odražavaju uzročno-posljedične odnose među analiziranim varijablama. Istraživanja u području roditeljstva danas imaju mnogobrojna metodološka poboljšanja, a longitudinalne studije omogućuju ispitivanje dinamičke prirode obiteljskih odnosa i doprinosa roditeljstva razvojnim promjenama djece i roditelja. Istraživanja u području roditeljstva ipak se češće usmjeravaju na razvojne ishode djece, a rjeđe na promjene i razvoj samih roditelja uslijed roditeljskih iskustava. Buduća su istraživanja sagorijevanja u roditeljskoj ulozi važna i zahtijevaju proširenje znanja o etiološkim čimbenicima sagorijevanja u roditeljstvu i njihovim interakcijama. Rezultati ovoga istraživanja ukazuju na to da je hrvatska verzija Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu valjan i pouzdan mjerni instrument koji se preporuča koristiti u istraživanjima prilagodbe roditelja roditeljskoj ulozi i prikladan je za primjenu na različitim uzorcima roditelja. Kratkoročne i dugoročne posljedice sagorijevanja kod roditelja mogu varirati ovisno o dobi djeteta (primjerice, više su pogođena osobito mala djeca), ali i trajanju osjećaja preplavljenosti i sagorijevanja u

roditeljskoj ulozi (koje šteti psihičkomu zdravlju roditelja i povećava vjerojatnost pokazivanja neprihvatljivoga roditeljskog ponašanja, poput zanemarivanja djece i nasilnoga ponašanja prema njima). S obzirom na navedene negativne posljedice sagorijevanja za roditelje i obitelj te prijetnju sigurnosti djece, potrebno se više usmjeriti na istraživanje pojavnosti takvih problema kod roditelja u Hrvatskoj, a validacija novoga upitnika važan je korak u ostvarivanju takvih istraživanja.

Literatura

- Abidin, R. R. (1992). The determinants of parenting behavior. *Journal of Clinical Child Psychology, 21*, 407–412.
- Aunola, K., Sorkkila, M. i Tolvanen, A. (2020). Validity of the Finnish version of the Parental Burnout Assessment (PBA). *Scandinavian Journal of Psychology, 61*(5), 714–722. <https://doi.org/1.1111/sjop.12654>
- Blanchard, M. A. i Heeren, A. (2020). Why we should move from reductionism and embrace a network approach to parental burnout. *New Directions for Child and Adolescent Development*. <https://doi.org/10.1002/cad.20377>
- Brianda, M. E., Roskam, I., Gross, J. J., Franssen, A., Kapala, F., Gérard, F. i Mikolajczak, M. (2020). Treating parental burnout: Impact of two treatment modalities on burnout symptoms, emotions, hair cortisol, and parental neglect and violence. *Psychotherapy and Psychosomatics, 1–3*. <https://doi.org/10.1159/000506354>
- Brown, M. W. i Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. U: K. A. Bollen i J. S. Long (Ur.), *Testing structural equation models* (str. 136–162). Sage.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin, 112*, 155–159.
- Faircloth, C. (2014). Intensive parenting and the expansion of parenting. U: E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth i J. Macvarish (Ur.), *Parenting culture studies* (str. 25–50). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137304612_2
- Furutani, K., Kawamoto, T., Alimardani, M. i Nakashima, K. (2020). Exhausted parents in Japan: Preliminary validation of the Japanese version of the Parental Burnout Assessment. *New Directions for Child and Adolescent Development, 174*, 33–49. <https://doi.org/10.1002/cad.20371>
- Gao-Xian, L. i Szczygiel, D. (2022). Perfectionistic parents are burnt out by hiding emotions from their children, but this effect is attenuated by emotional intelligence. *Personality and Individual Differences, 184*. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111187>
- Gérain, P. i Zech, E. (2018). Does informal caregiving lead to parental burnout? Comparing parents having (or not) children with mental and physical issues. *Frontiers in Psychology, 9*, 884. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00884>
- Griffith, A. K. (2020). Parental burnout and child maltreatment during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Violence, 37*(5), 725–731. <https://doi.org/10.1007%2Fs10896-020-00172-2>

- Hansen, T. (2012). Parenthood and happiness: A review of folk theories versus empirical evidence. *Social Indicators Research*, 108(1), 29–64.
- Hansotte, L., Nguyen, N., Roskam, I., Stinghlamber, F. i Mikolajczak, M. (2020). Are all burned out parents neglectful and violent? A latent profile. *Journal of Child and Family Studies*, 30, 158–168. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01850-x>
- Hubert, S. i Aujoulat, I. (2018). Parental burnout: When exhausted mothers open up. *Frontiers in Psychology*, 9, 1021. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01021>
- Kawamoto, T. i Furutani, K. (2018). The mediating role of intolerance of uncertainty on the relationships between perfectionism dimensions and psychological adjustment/maladjustment among mothers. *Personality and Individual Differences*, 122, 62–67. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.10.008>
- Kawamoto, T., Furutani, K. i Alimardani, M. (2018). Preliminary validation of Japanese version of the Parental Burnout Inventory and its relationship with perfectionism. *Frontiers in Psychology*, 9, 970. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00970>
- Le Vigouroux, S., Scola, C., Raes, M. E., Mikolajczak, M. i Roskam, I. (2017). The big five personality traits and parental burnout: Protective and risk factors. *Personality and Individual Differences*, 119, 216–219. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.07.023>
- Lebert-Charron, A., Dorard, G., Boujut, E. i Wendland, J. (2018). Maternal burnout syndrome: Contextual and psychological associated factors. *Frontiers in Psychology*, 9, 885. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00885>
- Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C. i Macvarish, J. (2014). *Parenting culture studies*. Springer. <https://doi.org/10.1057/9781137304612>
- Lindstrom, C., Aman, J. i Norberg, A. L. (2011). Parental burnout in relation to sociodemographic, psychosocial and personality factors as well as disease duration and glycaemic control in children with Type 1 diabetes mellitus. *Acta Paediatrica*, 100, 1011–1017. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2011.02198.x>
- Marsh, H. W. i Hocevar, D. (1985). Application of confirmatory factor analysis to the study of self-concept: First- and higher-order factor models and their invariance across groups. *Psychological Bulletin*, 97(3), 562–582. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.97.3.562>
- Maslach, C., Jackson, S. E. i Leiter, M. P. (1997). Maslach Burnout Inventory. U: C. P. Zalaquett i R. J. Wood (Ur.), *Evaluating stress: A book of resources* (str. 191–218). The Scarecrow Press.
- McQuillan, M. E., Bates, J. E., Staples, A. D. i Deater-Deckard, K. (2019). Maternal stress, sleep, and parenting. *Journal of Family Psychology*, 33(3), 349–359. <https://doi.org/10.1037/fam0000516>
- Mikolajczak, M. i Roskam, I. (2018). A theoretical and clinical framework for parental burnout: The balance between risks and resources (BR2). *Frontiers in Psychology*, 9, 886. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00886>

- Mikolajczak, M., Brianda, M. E., Avalosse, H. i Roskam, I. (2018). Consequences of parental burnout: Its specific effect on child neglect and violence. *Child Abuse & Neglect*, 80, 134–145. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.03.025>
- Mikolajczak, M., Gross, J. J. i Roskam, I. (2019). Parental burnout: What is it and why does it matter? *Clinical Psychological Science*, 7(6), 1319–132. <https://doi.org/10.1177%2F2167702619858430>
- Mikolajczak, M., Gross, J. J., Stinglhamber, F., Lindahl Norberg, A. i Roskam, I. (2020). Is Parental Burnout distinct from job burnout and depressive symptoms? *Clinical Psychological Science*, 8(4), 673–689. <https://doi.org/10.1177/2167702620917447>
- Mikolajczak, M., Raes, M. E., Avalosse, H. i Roskam, I. (2018). Exhausted parents: Sociodemographic, child-related, parent-related, parenting and family-functioning correlates of parental burnout. *Journal of Child and Family Studies*, 27(2), 602–614. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0892-4>
- Mills, J. S. i Blankstein, K. R. (2000). Perfectionism, intrinsic vs. extrinsic motivation and motivated strategies for learning: A multidimensional analysis of university students. *Personality and Individual Differences*, 29(6), 1191–1204. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00003-9](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00003-9)
- Muthén, L. K. i Muthén, B. O. (2017). *Mplus user's guide (8th ed.)*. Muthén & Muthén.
- Nelson, M. K. (2010). *Parenting out of control: Anxious parents in uncertain times*. University Press.
- Nelson, S. K., Kushlev, K., English, T., Dunn, E. W. i Lyubomirsky, S. (2013). In defense of parenthood: Children are associated with more joy than misery. *Psychological Science*, 24, 3–10. <https://doi.org/10.1177/0956797612447798>
- Roskam, I., Aguiar, J., Akgun, E., Arikan, G., Artavia, M., Avalosse, H., Aunola, K., Bader, M., Bahati, C., Barham, E. J., Besson, E., Beyers, W., Boujut, E., Brianda, M. E., Brytek-Matera, A., Carbonneau, N., César, F., Chen, B. B., Dorard, G., ... i Mikolajczak, M. (2021). Parental burnout around the globe: A 42-country study. *Affective Science*, 2, 58–79. <https://doi.org/10.1007/s42761-020-00028-4>
- Roskam, I., Brianda, M. E. i Mikolajczak, M. (2018). A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: The parental burnout assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9, 758. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00758>
- Roskam, I., Raes, M. E. i Mikolajczak, M. (2017). Exhausted parents: Development and preliminary validation of the Parental Burnout Inventory. *Frontiers in Psychology*, 8, 163. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00163>
- Schumacker, R. E. i Lomax, R. G. (2016). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling (4th ed.)*. Routledge.
- Smith, M. M., Saklofske, D. H., Stoeber, J. i Sherry, S. B. (2016). The big three perfectionism scale: A new measure of perfectionism. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 34, 670–687. http://dx.doi.org/10.1007/978-981-10-4816-6_19

- Snell, W. E., Overbey, G. i Brewer, A. L. (2005). Parenting perfectionism and the parenting role. *Personality and Individual Differences*, 39(3), 613–624.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2005.02.006>
- Sorkkila, M. i Aunola, K. (2020). Risk factors for parental burnout among Finnish parents: The role of socially prescribed perfectionism. *Journal of Child and Family Studies*, 29(2), 648–659. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-019-01607-1>
- TIBCO Software Inc. (2020). *Data Science Workbench, version 14*. <http://tibco.com>
- Van Bakel, H. J., Van Engen, M. L. i Peters, P. (2018). Validity of the Parental Burnout Inventory among Dutch employees. *Frontiers in Psychology*, 9, 697.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00697>

Parental Burnout: Validity of the Croatian Version of the Parental Burnout Questionnaire

Abstract

The parenting role is one of the most demanding life roles that can be very fulfilling, but also very demanding and stressful at the same time. Recently, there has been significant interest in studying burnout in parenting, which is characterized by extreme exhaustion associated with parenting, emotional distancing from children, feelings of inefficiency in parenting, and doubts about the ability to be a good parent. This paper presents the validation and metric characteristics of the Parental Burnout Assessment (PBA) by Roskam et al. (2018) (exhaustion in one's parental role, contrast with previous parental self, feelings of being fed up with one's parental role and emotional distancing from one's children). The Croatian version of the PBA showed satisfactory metric characteristics determined on a sample of 1,025 parents (90% of mothers) with an average age of 40 years. The results of the confirmatory factor analysis confirmed the assumed theoretical four-factor structure of the questionnaires, along with the factors being grouped into one superior factor of burnout in the parental role. Significant expected correlations between parental self-assessments of burnout in parenting and the propensity for perfectionism in parenting and neglect and violence towards children also support the validity of the questionnaire. The internal consistency reliability coefficient for the total measure of burnout in parenthood is high (.98), and it is also high for subscales (from .87 to .96).

Keywords: parenting, parental burnout, parental perfectionism, neglect, violence, questionnaire validation

Primljeno: 5. 7. 2022.

